

Lantbruket, samhället och den biologiska mångfalden

De självklara målen

- Naturen ska må bra.
- Lantbrukaren ska ha det bra.
- Sverige ska ha en trygg livsmedelsförsörjning.

Idag

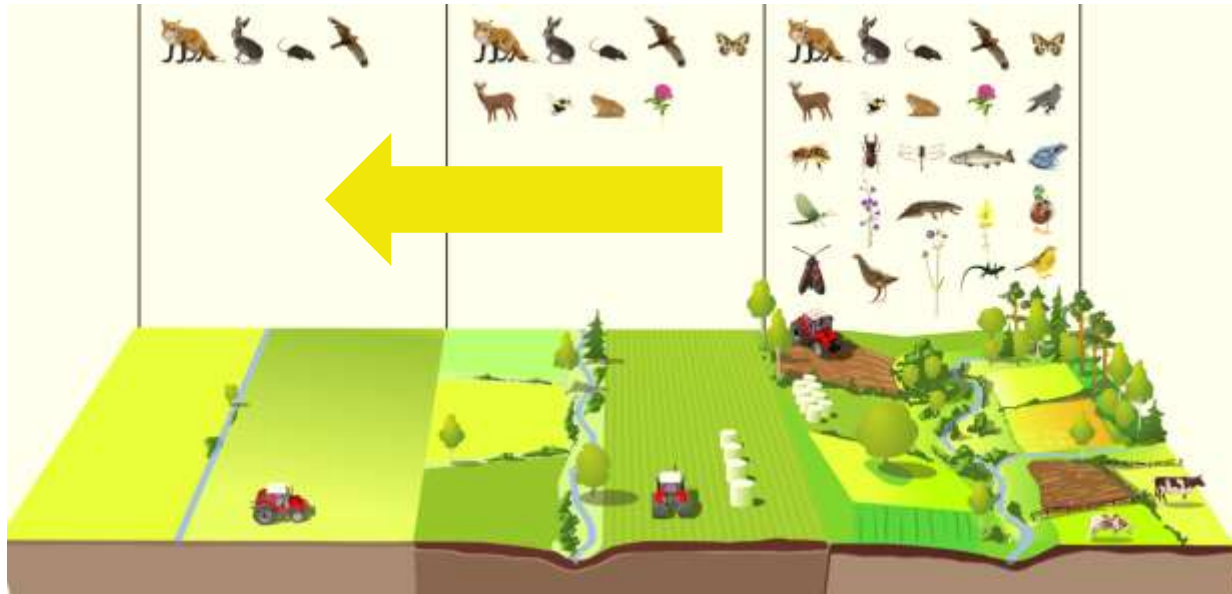
Låt gå ....

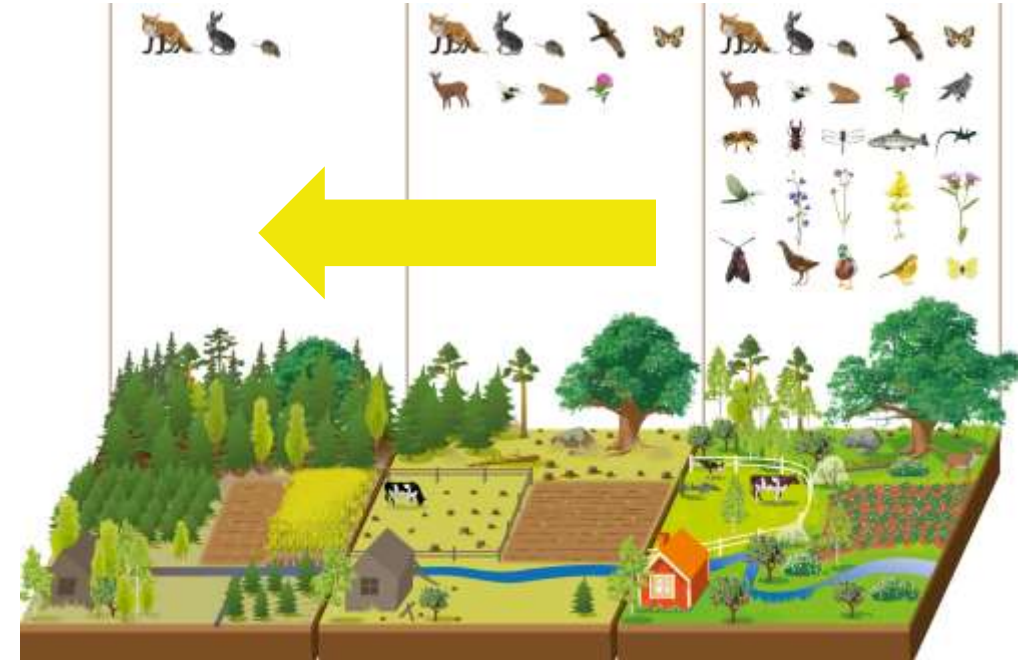

Naturskyddsföreningen

Slättbygd

Skogs- och mellanbygd

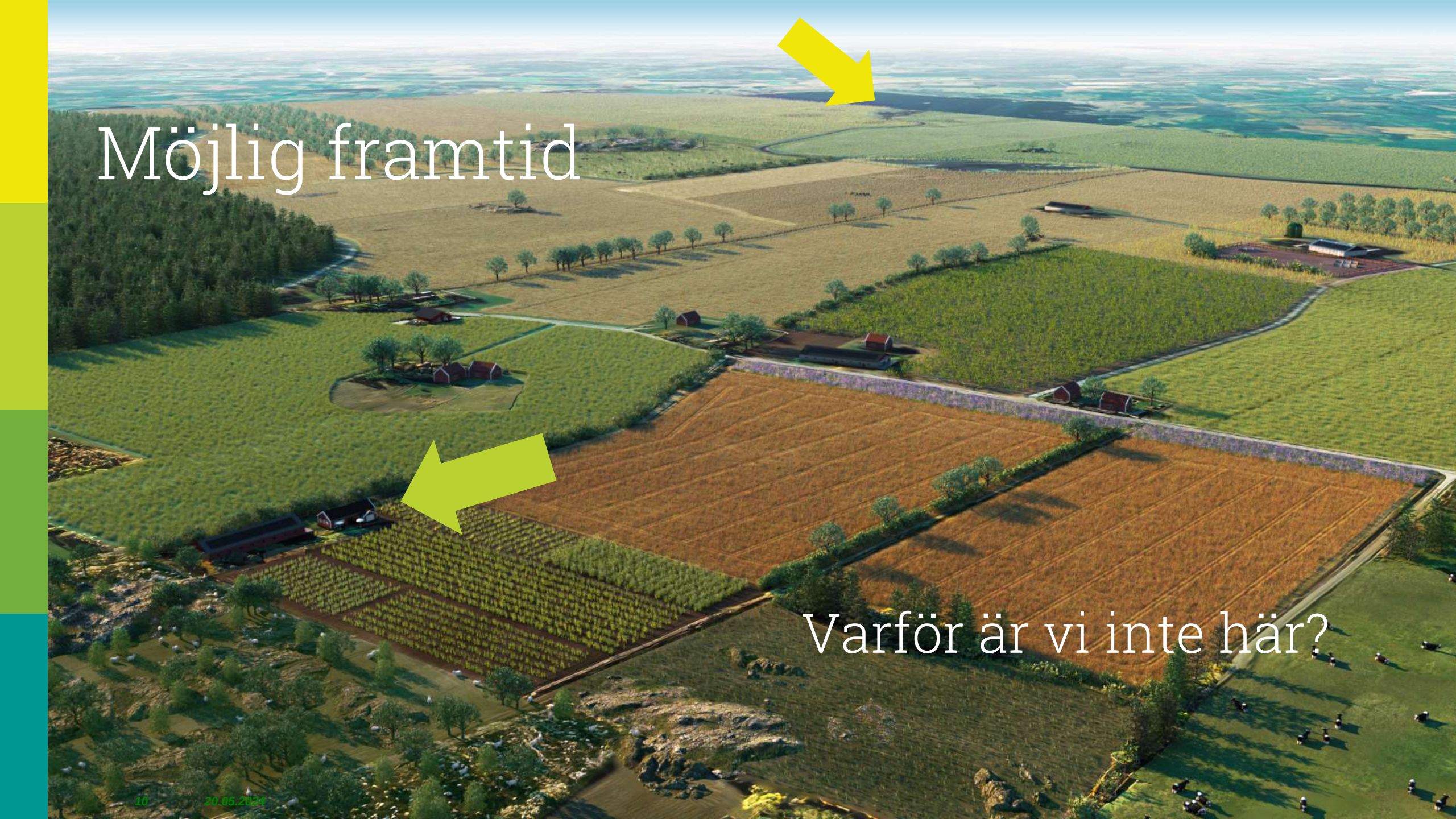
+ Intensifiering, som minskar liv på, i och runt åkrar

Låt gå ....

Möjlig framtid

Varför är vi inte här?

Naturskyddsföreningen

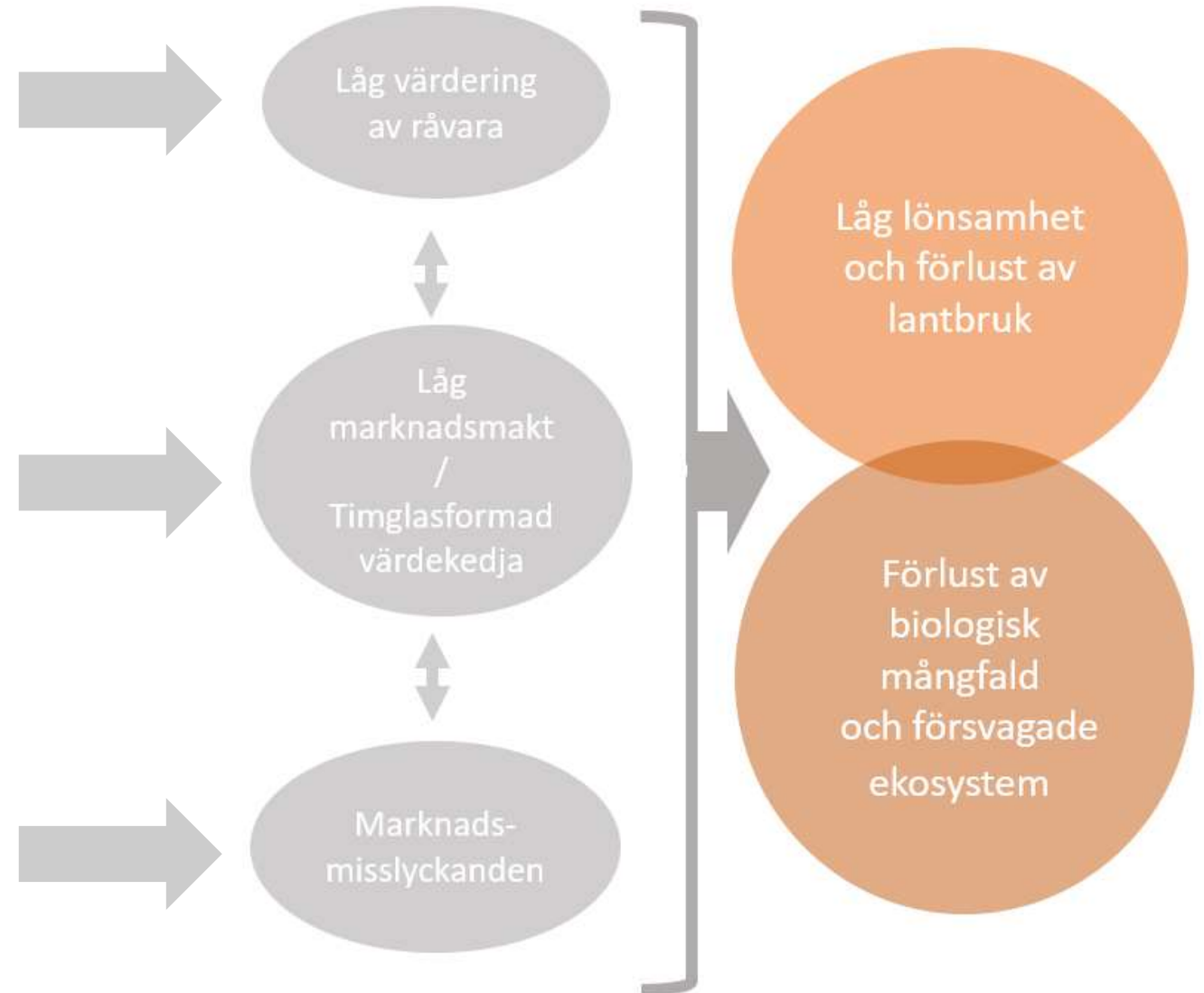
Det lönar sig inte på gårdsnivå.

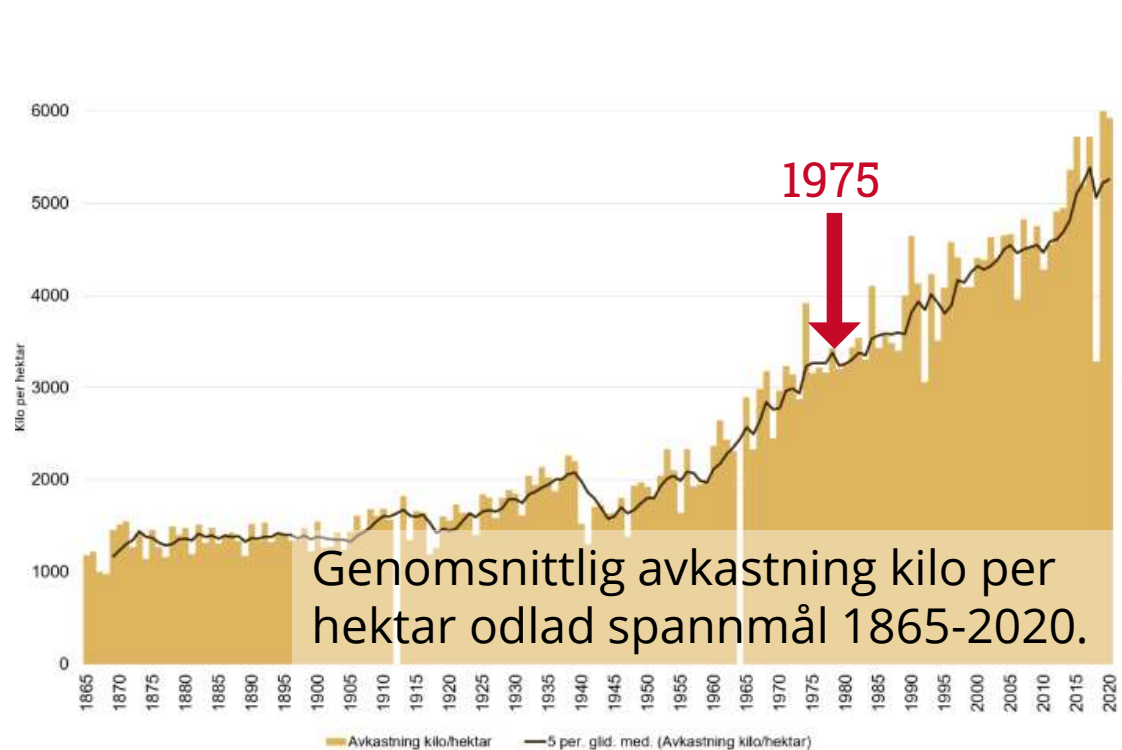

Vad håller tillbaka lantbrukaren?

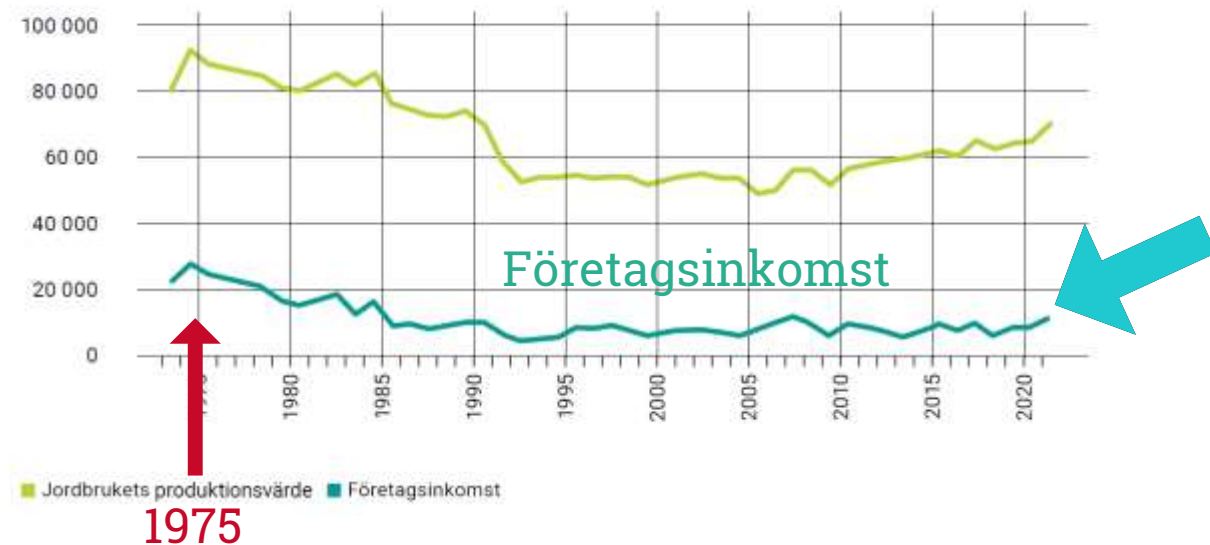

Avkastning och lönsamhet inom lantbruket

Figur 13. Jordbrukets produktionsvärde och företagsinkomst 1973–2021, miljoner kronor i 2020 års priser. Företagsinkomst efter att alla kostnader utöver företagarens arbetsersättning och ränta på eget kapital dragits av. (Jordbruksverket 2023e)

Dagens förutsättningar ett resultat av marknad och politik

- Fokus på konkurrenskraft genom volym av fåtal varor
- Långsiktiga risker med dagens livsmedelssystem och lantbruk underskattas
- Lantbrukets roll för naturförvaltning underfinansieras
- Lantbrukets roll för beredskap underskattas

Vision och mål för livsmedelsstrategin fram till 2030

Vision till 2030

Den svenska livsmedelskedjan år 2030 är globalt konkurrenskraftig, innovativ, hållbar och attraktiv att verka inom.

Övergripande målet

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

Mål för 3 strategiska områden

Regler och villkor

Målet för det strategiska området Regler och villkor ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklningar, administrativa förtullningar och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

Konsument och marknad

Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Kunskap och innovation

Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

Förlusten av biologisk mångfald och förlusten av lantbruksföretag hänger ihop

Strukturrationaliseringen i svenskt jordbruk går mycket snabbt. I södra Sveriges slättbygder har 10 gårdar blivit till en, på bara 25 år. Omvandlingen får stora konsekvenser, både för hur landskapet ser ut, för den biologiska mångfalden – och för de bönder som överlevt i konkurrensen.

9 av 10 jordbruk borta på 25 år

PUBLICERAD 9 MAJ 2015

Omvandlingen i jordbruket är långt mer dramatisk än vad som syns i den officiella statistiken, visar ny lantbruksforskning. Så många som 9 av 10 jordbruk har lagt ner i slättbygderna de senaste 25 åren. Svenska bönder tvingas nu till nya strategier för att överleva.

Naturskyddsföreningen

Livsmedelssystemet har
blivit sårbart.

Vår försörjningsförmåga
och beredskap är låg.

Publicerad 2022-07-07

Forskare: Sluta lappa och laga ett ohållbart livsmedelssystem

Pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har satt frågan om vårt nuvarande livsmedelssystem och tillgången till råvaror i fokus. Istället för att lappa och laga ett ohållbart system med kortsiktiga lösningar och bidrag, behöver politikerna nu ta tillfället i akt att tänka hållbarhet och beredskap i ett för att möta miljö- och klimatkrisen och andra kriser samlat.

Billig mat genom
storleksrationalisering
och intensifiering

Ett rikt odlingslandskap
med en mångfald av
livskraftiga
lantbruksföretag

Men storleksrationalisering är inte dålig i sig...

Bra lösningar på
dåtidens behov

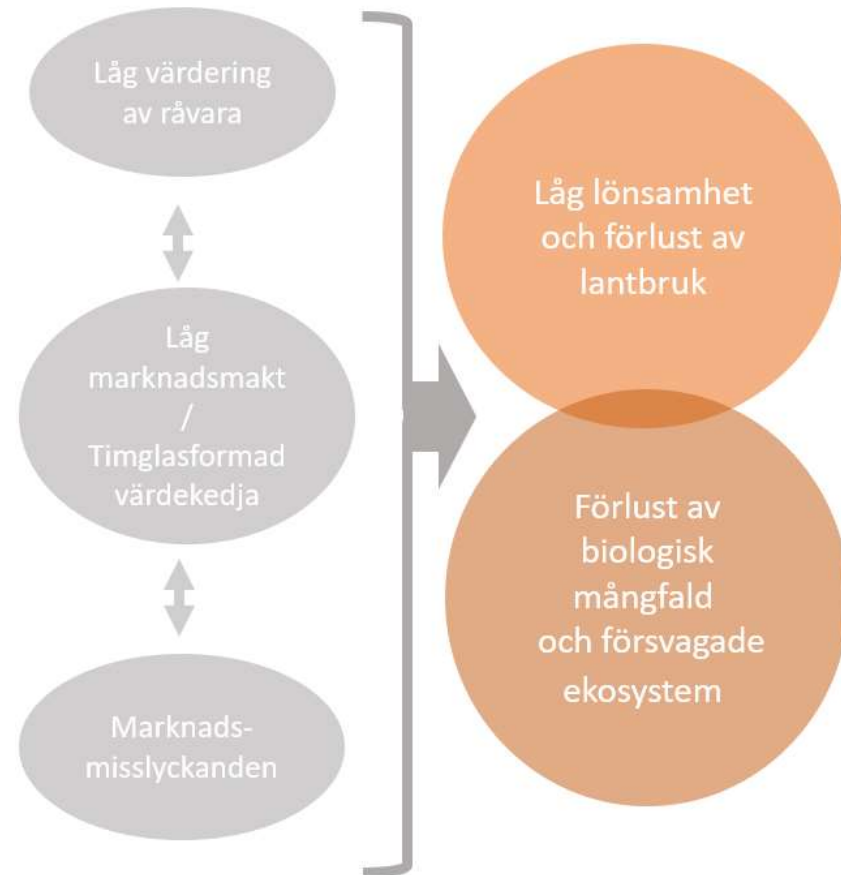

Dagens utmaningar
med naturkris och
förlust av
lantbruksföretag

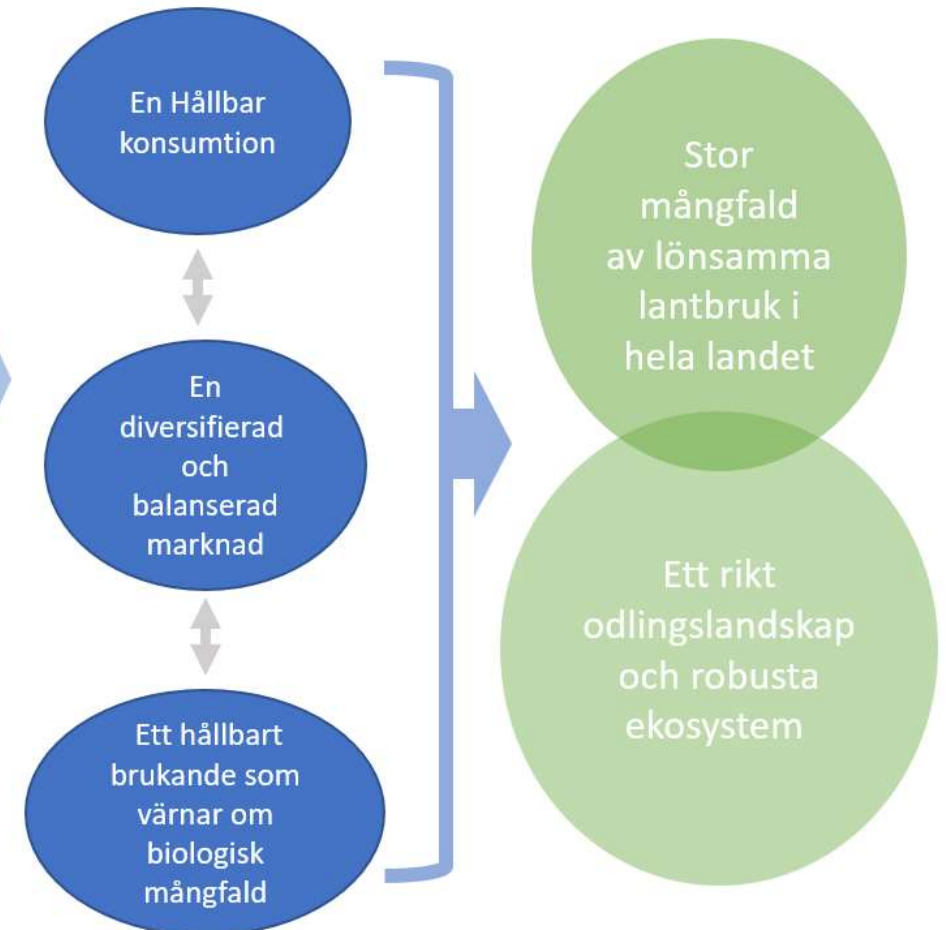

Ett sårbart livsmedelsystem

Ett resilient och hållbart livsmedelssystem

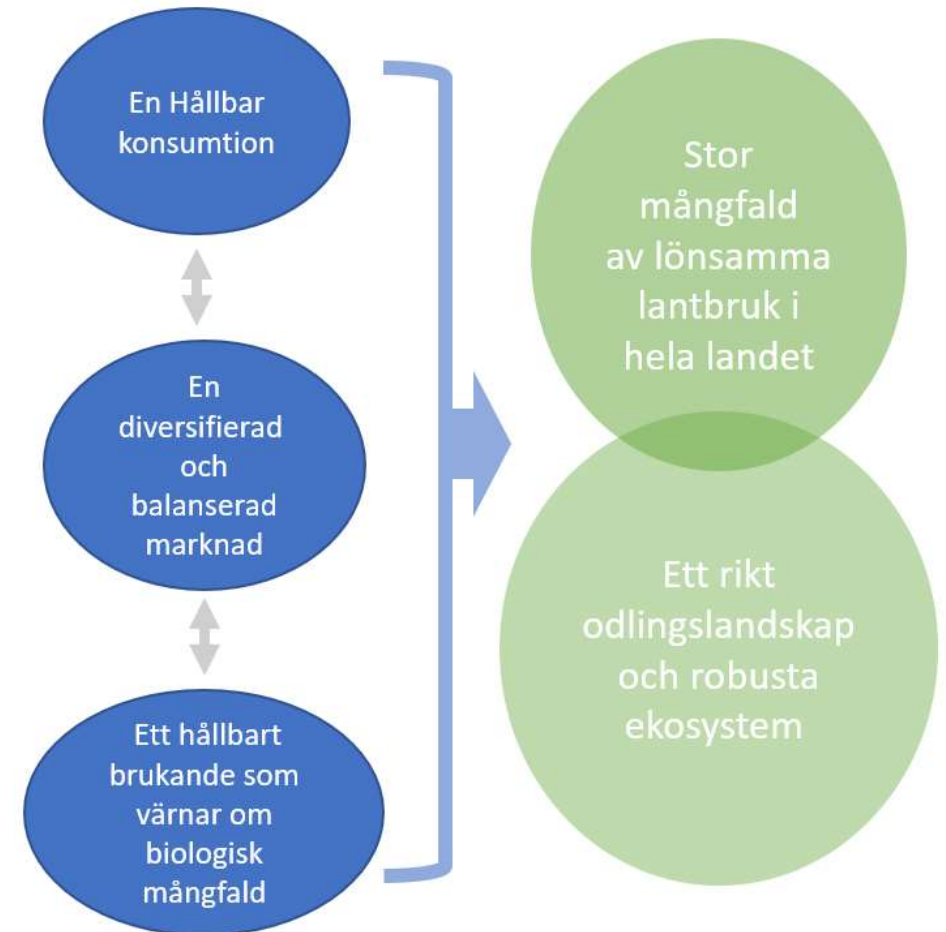

Hävstänger på vägen framåt →

- Integrerad konsumentvägledning från myndigheter, livsmedelsindustri och handel
- En bred diskussion om den globala handeln med livsmedel
- En marknadsutveckling som fördelar risk och resurser i värdekedjan
- En grön skatteväxling för jordbruket och livsmedelskedjan
- En jordbrukspolitik som belönar diversifiering och miljönytta = robusthet

Ett resilient och hållbart livsmedelssystem

Lantbruket, och därmed livsmedelssystemet,
handlar om mycket mer än mat.

#Landsbygd #Naturnyttor #Beredskap #Ekosystem #Kultur

Lantbruket behöver ett mer mångfacetterat och rättvist uppdrag.

Vilken roll kan
Naturskyddsföreningen
spela?

Vad betyder detta för
jordbrukspolitiken inom
EU?

Naturskyddsföreningen

EU-valet och jordbruket

EU-valet och jordbruket

- Jordbruket har blivit en stor fråga inför valet, politiska krafter rider på vågen
- Vi ser en omfattande backlash mot den gröna given
- Parlamentet spås göra en högersväng, hur kommer EEP agera?

Common agricultural policy (CAP) och EU-valet

- CAP --> en tredjedel av EUs budget
- Har blivit grönare med åren (ca 25%), men merparten går fortfarande till "inkomststöd"
- Så kallade "grundvillkor" från 2021, förenklas/tas bort pga bondeprotester
- Stor splittring bland svenska toppkandidater om vägen framåt.

*"Vi vill skapa fler jobb och bättre lönsamhet för lantbrukarna. Vi vill också höja ambitionerna för ett mer klimat- och miljövänligt jordbruk. Därför bör en större andel av EU:s jordbruksstöd gå till stöd för klimat- och miljöinsatser och till de små och medelstora gårdarna. Genom investeringar kan vi bryta jordbrukets beroende av fossila insatsvaror." **Helene Fritzon, (S)***

*"Stödet måste förändras i grunden så att det inte gynnar lantbruk med stora arealer, minskad biologisk mångfald och ökad klimatbelastning. Stödet måste i stället stärkas för små och medelstora lantbruk och för den miljö- och klimatnytta, djurvelfärd och levande landsbygd som lantbrukaren bidrar med." **Jonas Sjöstedt, (V)***

*"Hela EU:s jordbrukspolitik måste förändras för att ligga i linje med miljö- och klimatkraven. Det blir kontraproduktivt att EU fastslår ambitiösa miljö- och klimatmål samtidigt som man, via jordbruksbudgeten, inte följer samma mål. I jordbrukspolitiken ska EU:s pengar riktas mot de lantbrukare som bidrar till klimatmål och biologisk mångfald." **Alice Bah Kuhnke, (MP)***

*"Jordbrukspolitiken behöver reformeras. Den måste marknadsanpassas mer, konkurrenskraften stärkas, och lantbrukare behöver i större utsträckning ersättas för miljö- och klimatåtgärder som konsumenterna inte är beredd att betala för. Det skulle vara bra att omfördela medel från gårdsstöden till mer resultatbaserade ersättningar för miljö- och klimatåtgärder, innovationer och investeringar i krisberedskap och stärkt konkurrenskraft." **Emma Weisner, (C)***

*"Liberalerna vill att alla produktionsstöd tas bort, men att stöd till omställning av jordbruk och landsbygdsutveckling finns kvar, liksom stöd till jordbrukets insatser för miljön och den biologiska mångfalden." **Karin Karlsbro, (L)***

*"Stödet ska fokusera på livsmedelsförsörjning och säkra lönsamhet. Viktigt att kunna kompensera sektorn för kostnader som kommer med vårt klimat, och höga målsättningar för miljö och djurhållning. Åtgärder för att nå klimatmålen bör inte i första hand ske via CAP. Vårt behov av livsmedelsberedskap motiverar att EU lägger pengar på jordbruksstöd" **Alice Teodorescu Måwe, (KD)***

*"Jordbrukets förutsättningar ska stärkas genom sänkta skatter, slopade särkrav och minskad byråkrati. Det är bra om jordbrukspolitiken ses över och effektiviseras. Redan i dag tar jordbrukare omfattande ansvar i klimatarbetet, de bör inte betungas med ytterligare pålagor." **Tomas Tobé, (M)***

*"Det finns enskilda miljökrav som kan behöva skärpas inom jordbruksstödet, men generellt är miljö- och klimatkraven redan alldeles för höga på jordbrukare. Detta drabbar särskilt lönsamheten hos små- och medelstora jordbruk vilket även slår igenom i sämre livsmedelssäkerhet. Vi kommer därför arbeta för att sänka kraven." **Charlie Weimers, (SD)***

CAP för ett hållbart jordbruk i ett rikt odlingslandskap

-> Främja diversifiering, belöna miljönytta och skapa långsiktiga villkor

-> Ett verktyg för mångfald, istället för status quo – idag går bara 28 % procent i "ny" riktning

- Förenklad regelbörda för små och medelstora aktörer
- Jordbruksavdrag
- Kraftfulla omfördelnings- och kompensationsstöd
- Kraftfulla uppstarts- och omställningsstöd
- Reformera inkomststödet – minska arealfördelar, koppla till miljönytta
- Investeringsstöd för differentierings- och kretsloppsåtgärder
- Incitamentsdrivande miljöersättningar

Naturskyddsföreningen

Extra slides

Naturskyddsföreningens inspel till Livsmedelsstrategin 2.0

Fokus på frisk natur för att framtidssäkra lantbruket

Breda basen för lönsamhet → stoppa nedläggning

Öka produktionen av framtidens mat

Fokus på optimerad markanvändning

Minskat beroende = ökad beredskap

Främja en hållbar konsumtion

Hur ökar vi lantbrukets intäkter och miljönytta samtidigt?

Lågt värderad råvara – globala marknader

- Handelstullar?
- Slopad moms på mat?
- Miljöoffensiv offentlig upphandling?
- Sifferfatta mål för inhemsk försörjningsförmåga (EU/Sverige)?

Marknadsmisslyckanden

- En grön skatteväxling för lantbruket
- Betala för ekosystemtjänster?
- Skatt på miljöskadliga insatsvaror – förorenaren betalar?
- Belöna cirkulära resursflöden?

Bondens låga marknadsmakt

- Konkurrenslagstiftning / handelsmetoder?
- Kooperativa lösningar 3.0?
- Stärk nischmarknader och direktförsäljning?
- Matkronor till primärled?
- Regionala driftsstöd "lanthandelsstöd m.m."?
- FOU nya affärsmodeller / samverkan mellan gårdar ?
- Rskfördelning i värdekedjan?

Konsumtionens påverkan

- Ökad offentlig styrning – offentliga kök?
- Lyft botten – lagstifta bort miljöskadlig mat?
- Miljömässiga fotavtrycksmärkningar?

Ett hållbart brukande i ett rikt odlingslandskap kräver friska ekosystem

- Diversifiera landskapet i stort
  - Mångfald av livsmiljöer
  - Biologiskt fungerade landskap
  - Vårda vattnet
  - Kulturlandskap och kulturarv
- Främja fler värden på den produktiva marken
  - Mera mångfald i växtföljder
  - Biologisk mångfald på åkern och i jorden
  - Kolinlagring
  - Minskad negativ belastning

Målkonflikten mellan låg värdering av lantbrukets produkter och en mångfald av lantbruksföretag i en frisk natur måste fram i ljuset.

Vi behöver förändra både konsumtion och produktion

